

İSTANBUL
GELİŞİM
ÜNİVERSİTESİ

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

BİREY VE TOPLAM

5. HAFTA

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Karababa Kayalığıl

BİREY ve TOPLUM

- Sosyoloji sıklıkla bireye fazla odaklanmadığı için eleştirilir.
- Bununla birlikte etkileşim toplumun oluşması için en önemli faktörlerden olduğundan bireylerin etkileşimi üzerinden kurulan gruplar sosyolojik araştırmanın üzerinde yoğunlaştığı alanlardandır.
- Macionis sosyal grupları birbirini benimseyen ve etkileşim içinde olan iki veya daha fazla insan diye tanımlar.
- İnsanlar farklı şekillerde bir araya gelirler (komşuluk, arkadaş grupları, aileler, çalışma arkadaşları...)
- Bireyler kendilerine has özelliklerini korurlar ama kendilerini toplumsal grupların, birbiriyle yakın ilişkide bir “biz”in parçası olarak görürler.

BİREY ve TOPLUM

- Bireylerin her bir araya gelmesi bir grup oluşturmaz.
- SORU: Grubun özellikleri ne olabilir?

BİREY ve TOPLUM

- Paylaşımlar ve/veya etkileşim sınırlı olduğunda aynı yerde bulunan insanlara grup denmez.
- Kadınlar, askerler, milyonerler, üniversite öğrencileri bir grup değil *kategoridir*.
- Aynı yerde bulunup kısıtlı bir etkileşim içinde olan insanlar, mesela konser dinleyenler, toplumsal grup değil *kalabalıktır*.
- Yine de, Macionis bir noktaya dikkatimizi çeker: doğru şartlar oluşursa kalabalıklar bir gruba hızlıca dönüşebilirler. Beklenmedik olaylar, iktidar değişimlerinden saldırılara kadar, insanların yabancılarla hızlı bir bağ kurmasını sağlar.

BİREY ve TOPLUM

- Gruplar her zaman dayanışma içinde gerçekleşen, eşit ilişkiler içeren arkadaşlık ilişkilerini içermez.
- Gruplar aynı zamanda hiyerarşik ilişkiler de içerirler ve bir liderleri vardır.
- Her grup birbirine benzemez.
- Bazı grupların içinde daha yakın, samimi ilişkiler vardır.
- Bazı gruplar daha resmi ilişkiler içerirler.

Soru:

- Farklı grup yapılarına örnekler verebilir misiniz?
- Bu grupların birbirlerinden farkları nelerdir?

BİRİNCİL ve İKİNCİL GRUPLAR

- **Birincil Grup:** Üyeleri kişisel ve uzun süreli ilişkiler içinde olan gruplardır. Beraber zaman geçirirler ve birbirlerini iyi tanıdıklarına inanırlar. Kısacası birbirlerine değer verirler. Aile her toplumda en önemli birini gruptur.
- Birincil gruplar sosyalleşme için önemli bir rol üstlenirler.
- Kendilerini bir ve birlik içinde düşünürler; birbirlerine ait olduklarını düşünürler.

BİRİNCİL ve İKİNCİL GRUPLAR

- **İkincil Grup:** geniş ve kişisel olmayan toplumsal gruplardır. Üyeleri belli ortak bir hedef veya etkinlik etrafında bir araya gelirler. Çoğunlukla bu ilişkiler zayıf duygusal bağlar içerirler ve üyeler birbiri hakkında derin bir fikir sahibi değildir.
- Pek çok ikincil grup kısa süreliğine var olur; başlaması ve bitmesinin özel bir önemi yoktur. İş arkadaşları çoğunlukla ikincil grubu oluştururlar.
- Birincil gruplar birbirlerini **kim** olduklarına göre, yani ailevi bağlar ve kişisel nitelikler üzerinden tanımlarlar.
- İkincil gruplar birbirlerini **ne** oldukları üzerinden tanımlar.

- **Soru:** televizyonda pek çok suç örgütünün kendilerine aile dediğini duyuyoruz fakat bu örgütler aslında iş ilişkileri içeriyor. Birincil grup olmaları mümkün mü?

Grup Liderliği

- Grup dinamiklerinden önemli noktalardan biri liderliktir. Küçük çevrelerde bir lider illa ki olmak zorunda değildir ama pek çok geniş ikincil grup resmi ilişkileri içinde lider barındırırlar.
- İki liderlik rolü vardır: Araçsal liderlik ve Dışavurumcu liderlik
- **Araçsal Liderlik:** görevlerin tamamlanmasına yönelik bir liderliktir. Üyeler planlama ve düzenleme için işlevsel liderler ararlar.
- **Dışavurumcu Liderlik:** Grubun refahı ve iyiliği için vardır. Dışavurumcu liderler grubun moralini yükseltmeyi ve grup çatışmasını en aza indirmeyi amaçlarlar.

Liderlik Özellikleri

- **Otoriter liderlik:** karar verme mekanizmasının başına geçip diğer grup üyelerinin boyun eğeceği şekilde pratik sorunlara çözüm bulan kişidir. Fazla sevilen bir liderlik tipi olmasa da kriz anlarında hızlı karar veren otoriter liderler takdir edilirler.
- **Demokratik liderlik:** daha dışavurumcudur ve herkesi karar verme süreçlerine katmaya çalışır. Kriz durumlarında daha az başarılı olmakla birlikte sorunlara yaratıcı çözümlerini eklemek için tüm üyeleri davet eder.
- **Bırakınız Yapsınlar (Laissez-faire) liderliği:** grubu kendi başına bırakır (laissez-faire Fransızca'da "bırakınız yapsınlar" demektir). Bu tarz genellikle grup hedeflerine erişmek için en zayıf yöntemdir.

GRUP UYUMU

- **Grup Uyum:** Gruplar üyelerinin hareketlerini ortak hedeflere erişmek için şekillendirirler veya kontrol ederler.
- Grup dinamikleri üzerine araştırmalar insanların grup liderlerinden veya diğer üyelerden etkilenererek doğru şeyi yapmadıklarını düşünseler bile grupla birlikte hareket etmeye eğilimli olduklarını söyler.
- Geçiş ritüellerinden üniversiteye yeni başlayanlara yapılan şakaları beraber düşünelim.

MILGRAM DENEYİ

- Yale Üniversitesi Sosyal Psikoloji Bölümü'nde çalışan Milgram 'ın deneyleri Nazi savaş suçlusunu Adolf Eichmann'ın Kudüs'te yargılanmaya başlamasından üç ay sonra, Temmuz 1961'de başladı.
- Milgram, deneyleri şu soruya cevap aramak üzere geliştirmişti:
- "Eichmann ve Yahudi Soykırımında yer alan yüzbinlerce yarıdakçısı sadece onlara verilen görevi yerine getiriyor olabilir miydi? Onların hepsi yarıdakçılık suçuyla suçlanabilir miydi?"
- Yale Üniversitesi'nde özel olarak hazırlanan bir bölümde gerçekleşen deneyde, katılımcılar gazete ilanı ile bulundular. Katılımcılar arasında sınıf, yaş, eğitim, cinsiyet farkları vardı.

MILGRAM DENEYİ

- Katılımcılara deneyin 'cezanın öğrenmedeki etkileri' üzerine olduğu söylendi ve deney tamamlandıktan ancak belli bir süre sonra asıl amaç açıklandı.
- Deney başlamadan önce, diğer bir katılımcının da var olduğu, aralarında kura ile bir 'öğretmen' ve bir 'öğrenci' seçileceği açıklandı. Seçim kura ile yapılacak, kura da 'öğrenci' ve 'öğretmen' yazan iki kağıdın katılımcıların seçimi ile yapılacaktı. Ancak ikinci katılımcı, deney grubunun elemanıydı ve her iki kağıtta da 'öğretmen' yazıyordu.
- Dolayısıyla gerçek katılımcının öğretmen rolünde olması kaçınılmazdı. 'Öğrenci' ile 'öğretmen' birbirinin sesini duyabileceği ancak birbirini göremeyeceği farklı odalarda yer aldılar.
- Deneyin asıl amacında otoriter figürü temsil eden, özellikle sert ve disiplinli görünen deney gözlemcisi, deney boyunca katılımcının (öğretmenin) yanında kaldı. Deney başlamadan önce katılımcıya, öğrencinin çekeceği acıyı öngörebilmesi için 45 voltluk bir elektro şok uygulandı.

MILGRAM DENEYİ

- Denei boyunca, öğretmen öğrenciye öğrenmesi için verilen sözcükler listesinden bir soru soruluyor ve her yanlış cevapta ceza olarak öğretmen, öğrenciye, bağlı olduğu makine ile her seferinde artan miktarda elektroşok uyguladığını sanıyordu, gerçekte şok uygulanmıyordu.
- Öğretmeni inandırmak için her şok seviyesine karşılık önceden kaydedilmiş bir çığlık sesi çalınıyordu. Voltajın birkaç defa artırılmasından sonra (bu, genelde 150 volttu) aktör, kendisini yan odadaki katılımcıdan ayıran duvarı yumruklamaya başlıyordu.
- Denek herhangi bir noktada deneyi durdurma isteğini ifade ettiği zaman kendisine sert gözlemci tarafından aşağıdaki sırayı takip eden sözlü uyarılarda bulunuldu:
 1. Lütfen devam edin.
 2. Denei için devam etmeniz gerekiyor.
 3. Devam etmeniz kesinlikle çok önemli.
 4. Başka seçeneğiniz yok, devam etmek "zorundasınız".
- Denek bu dört uyarıdan sonra bile hala durmak istediğini ifade ederse denei durduruluyor, tersi durumda ise denei ancak denek en yüksek şok olan 450 voltu 3 kere art arda uyguladıktan sonra durduruluyordu.

MILGRAM DENEYİ

- Milgram'ın ilk deney dizisinde katılımcıların % 65'inin (40 katılımcıdan 26'sinin) deneydeki en yüksek gerilim olan 450 voltu, her ne kadar epey huzursuzluk hissetmiş olsalar da, uyguladıkları görüldü. Hepsi deneyin bir noktasında durup deneyi sorguladı, hatta bazıları kendilerine ödenen parayı geri vereceklerini söylediler. Katılımcılardan hiçbiri 300 volt seviyesinden önce şok uygulamaktan tereddütsüzce vazgeçmedi. Daha sonra bu deney, farklı etkenlerin araştırılması için, çeşitli değişikliklerle yenilendi.
- Milgram deney sonuçlarını şöyle değerlendirdi; "Sadece görevlerini yapan, kendi başlarına vahşi işlere kalkışmayan sıradan insanlar, korkunç bir yok etme işleminin bir parçası olabilmekteler. Ek olarak, yaptıkları işin yıkıcı sonuçlarını apaçık görmelerine rağmen, temel ahlaki değerleriyle çelişen bu görevlerde pek az kişinin otoriteyi reddetme potansiyeli olduğu görüldü."

REFERANS GRUPLARI

- Kendi tutum ve davranışlarımızı belirleyebilmek için çoğunlukla toplumsal grupları referans grubu olarak kullanırız
- **A referans grubu:** değerlendirme ve karar verme süreçleri için başvurulan gruplar.
- Ailesinin nişanlısını nasıl karşılayacağını hayal eden biri için aile referans grubudur.
- Bir iş görüşmesinde iyi bir izlenim bırakmak için oradaki çalışanlar gibi giyinmek çalışan grubunu referans grubu olarak kullanmaktır.

İç-Gruplar ve Dış Gruplar

- **İç gruplar** üyelerinin saygı ve bağlılık duyduğu toplumsal gruplardır.
- İç gruplar **dış grupta** iletişim içinde var olurlar. Dış gruplar başka bir gruba mensup kişilerin kendilerini ait hissetmediği, rekabet halinde olduğu veya çatışma halinde olduğu gruplardır
- İç ve dış gruplar biz ve ötekiler olarak kurulurlar. Bizim grubumuzda olan değerler bizce diğer gruplarda yoktur.
- Gruplar arasındaki gerilim grupların sınırlarını keskinleştirir ve insanlara daha net bir toplumsal kimlik kazandırır. Fakat genelde bu netlik grubun içindeki insanların kendi grupları hakkında olumlu diğerleri hakkında olumsuz önyargılar geliştirmesiyle alakalıdır.